

LIBRIS

We know
books

ISBN973-592-105-7

La întocmirea sumarului și a tabloului cronologic s-a ținut seama de cerințele programei școlare.

2004 – Editura EXCELSIOR ART, Str. Proclamația de la
Timișoara nr.5, etaj II, camera 24 A (C.P. 262, OF. 1),
300054 Timișoara, telefon/fax: 0256/201078,
E-mail: edituraexcelsior@rdslink.ro,
Web: www.excelsiorart.rdstm.ro

I. L. CARAGIALE

MOMENTE ȘI SCHIȚE

Editura EXCELSIOR ART
2004

CUPRINS

Tablou cronologic	4
D-I Goe	9
Vizită	15
Lațul slăbiciunilor	21
Bacalaureat	26
High-life	31
Bùbico	37
Cănuță om sucit	45
Ion	56
În Nirvana	62
Dicționar	69

- 1894 împreună cu Anton Bacalbașa, revista umoristică „Moftul român”.
Se alătură lui I. Slavici și G. Coșbuc la conducerea revistei „Vatra”.
- 1896-1901 Continuă activitatea publicistică. Îi apar câteva volume de schițe pe care le strânge, în cele din urmă, în capodopera *Momente*, editată în 1901. G. Ranetti, umorist al vremii, își exprimă aprecierea în „Zeflemeaua” prin inspiratul calambur: „nu momente, maestre, ci «monumente» trebuia să botezi admirabilul volum.”
- 1905 Intră în posesia unei moșteniri și se stabilește, împreună cu soția și copiii, la Berlin.
- 1907 Răscoalele țărănești îi inspiră studiul 1907 – *Din primăvara până-n toamnă*.
- 1912 La 9 iunie se stinge din viață. În țară, este sărbătorit cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani.

D-I GOE

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 Mai.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă în București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m. D-I Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

– Mam'mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

– Vine, vine acuma, pușorul mamii! răspunde cocoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marină, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: le *Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipț de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

– Vezi, ce bine-i șade lui – zice mam'mare – cu costum de marină!

– Mămițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

– Dar cum?

– Marinal...

– Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat.

Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel

– Vezi, că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice marinal, nici marinel...

– Dar cum, procopsitul? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

– Mariner...

– Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

– Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

– Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere:

– Mamițoo! mam'maree! tantii!

– Ce e? Ce e? sar cocoanele.

– Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

– Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

– Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde biletul; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d-l Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

– Dar noi n-am declarat-o? strigă mamița.

– Ce e vinovat băietul dacă i-a zburat pălăria? zice mam'mare.

– De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

– Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

– Uite ce e, cocoană – zice conductorul – trebuie să plătești un bilet...

– Să mai plătim? n-am plătit-o dată?

– Și pe deasupra un leu și 25 de bani.

– Și pe deasupra?...

– Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

– Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam'mare într-un sens, combinată cu clătănătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitație și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d-l Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniformă canonică *le Formidable*.

– Te mai doare nasul, pușorule? întreabă mam'mare.

– Nu... răspunde Goe.

– Să moară mam'mare?

– Să moară!

– Ad', să-l pupe mam'mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

– Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei și-l sărută.

– Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

– Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare.

Dar mamița adaogă:

– Dar pe mamița n-o pupi?

– Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

– Așa! zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

– Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

– Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam'mare.

Mamița începe să răză; scoate din săculeț ceva și zice:

– Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița, și luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

– Pușorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam'mare.

– E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acum de spre Crivina către Periș.

– Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

– Goe! pușorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

– Vai de mine! țipă cocoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cocoanele sar...

– A căzut din tren, băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

- Goe! maică! acolo ești?
- Da!
- Aide! zice mam'mare, ieși odată! ne-ai speriat!
- Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.
- De ce?... te doare la inimă?
- Nu! nu pot...
- E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă

pe dinafară.

- Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.
- Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să tragă.

– Șezi binișor, puișorule! să nu strici ceva! zice mam'mare

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluieri scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

„Ce e? Ce e?...” Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

– Goe! puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este pe coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras

semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponelor cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! Tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? Cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul pomește, în sfârșit, și ajunge la București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipă pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

– La bulivar, birjar! la bulivar!...

VIZITĂ...

M-am dus la sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca

LIBRIS

We know
books

ISBN 973-592-105-7

La întocmirea sumarului și a tabloului cronologic s-a ținut
seama de cerințele programei școlare.

2004 – Editura EXCELSIOR ART, Str. Proclamația de la
Timișoara nr. 5, etaj II, camera 24 A (C.P. 262, OF. 1),
300054 Timișoara, telefon/fax: 0256/201078,
E-mail: edituraexcelsior@rdslink.ro,
Web: www.excelsiorart.rdstm.ro

BARBU ȘTEFĂNESCU DELAVRANCEA

NUVELE

POVEȘTI

Editura EXCELSIOR ART
2004

– Ce faci, Bibiloi?... Stai, Bibiloi!... Nu da, Bibiloi!... Cumpăr, Bibiloi!...

– Abia mă potolii. Îmi ștersei ochii de lacrimi și întrebai pe prietenul meu:

– Cum se poate?... Cucoana să bată pe Domnul Vucea?...

El îmi răspunse cu un aer șiret:

– Îl bate. Cu a de astăzi, eu știu de patru ori. Îl bate. Ea e mai mică și el e prea mare. Ea e tânără și el bătrân...

Nu pricepui nimic. Mai mici ce eram noi, mai tineri ce eram, și tot el ne bătea pe noi...

Și frecând curelele:

– Dumnezeu să-i dea zile multe cocoanei, că tot ea, pân-o muri, o să fie mai mică ca dânsul.

– Pe seară, sfârșind frecatul și unsul hamurilor, trecusem în clasa a treia.

Când intrasem în Școala domnească eram de opt ani, știam cele patru operații și fracțiile. Acum eram de nouă ani, trecusem în clasa a treia, și nu mai știam decât adunarea și scăderea.

Dar ce-mi păsa mie!... Școală domnească...

Ș-am plecat vesel acasă.

Grivei, ca totdeauna, îmi ieși înainte, dădu din coadă și-mi linse mânele.

– Măi Grivei, măi, să te ferească sfântul de Școala domnească!

A doua zi mă simții liber. Iertasem pe Domnul Vucea.

CUPRINS

Tablou cronologic	4
Bunicul	9
Palatul de cleștar	12
Fata Moșului	22
Apă și foc	39
Sorcova	47
Hagi-Tudose	53
Domnul Vucea	73

BUNICUL

Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme. Bunicul stă pe prispă. Se gândește. La ce se gândește? La nimic. Înnumără florile care cad. Se uită-n fundul grădinii. Se scarpină-n cap. Iar înnumără florile scuturate de adiere.

Pletele lui albe și crețe parcă sunt niște ciorchini de flori albe; sprâncenele, mustățile, barba... peste toate au nins anii mulți și grei.

Numai ochii bunicului au rămas ca odinioara: blânzi și mângâietori.

Cine trânti poarta?

– Credeam, ca s-a umflat vântul... o, bată-va norocul, cocoșeii moșului!

Un băietan ș-o fetița, roșii și bucălai, sărutară mânele lui „tata-moșu”

– Tata-moșule, zise fetița, de ce zboară păsările?

– Fincă au aripă, răspunse bătrânul sorbind-o din ochi.

– Poi, rațele n-au aripă? de ce nu zboară?

– Zboară, zise băiatul, dar pe jos.

Bătrânul cuprinse într-o mână pe fată și în cealaltă pe băiat.

– O, voinicii moșului! ...

Și zâmbi pe sub mustăți, și-i privi cu atâta dragoste, ca ochii lui erau numai lumină și binecuvântare.

– Tată-moșule, da' cocorii un' se duc când se duc?
 – În țara cocorilor.
 – În țara cocorilor?
 – Da.
 – Da' rândunelile un' se duc când se duc?
 – În țara rândunelilor.
 – În țara rândunelilor?
 – Da.
 – Tată-moșule, aș vrea să-mi crească și mie aripi
 și să zbor sus de tot, până în slava cerului, zise băiatul
 netezindu-i barba.

– Dacă ți-o crește ție aripi, mie să-mi prinzi o
 presură și un sticlete.

– Da... hî... hî... poi ce fel... și mie?

Fata se întristă.

Bătrânul o mângâie și zise băiatului:

– Bine, să prinzi și pentru tine, să prinzi și
 pentru ea.

– Ție doua și mie doua... nu e-așa, tată-moșule?

– Firește, ție doua, lui doua și mie una.

– Vrei și tu, tată-moșule? întrebă băiatul cu
 mândrie.

– Cum de nu?! Mie un scatiu.

Ce fericiți sunt!

Băiatul încălecă pe un genunchi și fata pe altul.
 Bunicul îi joacă. Copiii bat în palme. Bunicul le cânta
 „*Mai cazace, cazacele, ce cauți noaptea prin argele*”...

O femeie uscățiva intră pe poartă cu două doniți
 de apă. Copiii tăcură din răs și bunicul din cântec.

E muma lor și fata lui.

Cum îl văzută, începu:

– I... tată, și d-ta... iar îi răzgâi... o să ți
 se suie în cap...

Femeia intră în casă.

– Să-i bată norocul și sănătatea, șopti moșul ca
 și cum ar fi muștrat pe cineva, și sărută în creștetul
 capului și pe unul, și pe altul.

Și iar începu răsul, și jocul, și cântecul.

Se osteni bunicul. Stătu din joc. Copiii începură
 să-l mângâie.

Din vorbă în vorbă, copiii se făcură stăpâni pe
 obrajii bunicului.

– Partea asta este a mea.

– Și partea asta, a mea!

– Mustața, asta este a mea.

– Și asta, a mea!

La barbă se-ncurcă. Bunicul îi împacă,
 zicându-le:

– Pe din două.

Și copiii o și despică, cam repede, că bătrânul
 strânse din ochi.

– Jumătate mie.

– Și jumătate mie.

Și după ce o împărțiră frățeste, începu lauda.

Băiatul:

– Mustața mea e mai lungă.

Fata:

– Ba a mea e mai lungă!

Și băiatul întinse d-o mustață și fata de alta, ba
 a lui, ba a ei să fie mai lungă.

Pe bunic îl trecură lacrimile, dar tăcu și-i împacă
 zicându-le:

– Amândouă sunt deopotrivă.

– Ș-a mea, ș-a ei!

– Ș-a mea, ș-a lui!

La obraji cearta, se aprinse mai tare.

- Partea mea e mai frumoasă.
- Ba a mea, ea e mai albă!
- Bunicul zâmbi.
- Ba a mea, că e mai caldă!
- Ba a mea, că e mai dulce!
- Ba a mea, că nu e ca a ta!
- Ba a mea, că are un ochi mai verde!
- Ba a mea, ca are un ochi și mai verde!
- Bunicul abia, se ținea de răs.
- Ba a mea!
- Ba a mea!

Și băiatul, înfuriindu-se, trase o palmă în partea fetei.

Fata țipă, sări de pe genunchiul bătrânului, se repezi și trase a palmă în partea băiatului.

Băiatul, cu lacrimile în ochi, sărută partea lui, și fata, suspinând, pe a ei.

Mama lor ieși pe ușă și întrebă restit:

– Ce e asta, viermi neadormiți!

Obrajii bunicului erau roșii și calzi. Și, surâzând fericit, răspunse fie-sei:

– Lăsați pe copii să vie la mine.

PALATUL DE CLEȘTAR

Cam pe la începutul vremilor, până unde praștia minții nu azvârle, se povestește, așa, ca din scorneală, că omul era croit din alte foarfeci și cioplit din altă bardă.

Tot cu mâini și cu picioare era p-atunci, tot cu ochi și cu urechi, tot cu nasul deasupra gurii și cu călcâiele la spate, dar de învârtea copaciul smuls din rădăcină și mi-ți izbea la mir leii pustiilor, dihăniile cădeau tumba, cu labelle în sus, marghiolindu-se a moarte.

Apele curgeau la vale și munții se ridicau în sus. Nu se pomeneau flori pe cer și stele pe pământ – ca pe la pârdaľnicii noștri de stihari – dar multe nu erau așa după cum sunt.

Împărații de mureau în luptă de buzdugan, bine, iar de nu, li se uitau de zile. Numai dacă barba le măturau țărâna la nouă colți în urmă, chemau pe unul din feciori, pe cel mai viteaz și mai cu minte, și-i dăruiau naframa, inelul, paloșul, stema și gonaciul, ca să poată împărăți și război în locul lor.

Apărarea și dreptatea atârnav de tăișul paloșului. Cu mintea cântăreau și hotărau, iar cu paloșul împărțeau. Și spun unii că pe atunci mergea mai bine cu minte dreaptă și fără de legi, decât, ca în zilele noastre, cu legi drepte și cu minte strâmbă.

P-așa vremuri se zice că ar fi văcuț împăratul cu stema ruptă din soare, în cel mai frumos palat de cleștar și peste cel mai înțelept și mai viteaz norod.

Nu era crai pe care împăratul cu stema ruptă din soare să nu-l fi domolit, că nici o oaste dușmană nu putea să-i stea împotrivă. La vreme de adânci bătrâneți sta înzăuat în fruntea ostașilor, călare pe un bidiviu ce arunca pe nări trâmbe de fum și limbi de foc. Și toți ai săi prindeau la inimă și biruiau, căci așa li se păreau lor cum era el de bătrân și înzilizit, tocmai ca o lance ruginită, care d-a pururea răpusese pe oricine izbise.

Dar cât era de mare și de vestit, că se